

трансформації уявлень суспільства про історичну особистість залежно від історичного періоду, в межах якого ці уявлення формуються та побутують, географії їх поширення (країни, континенти), а також від соціальної/професійної належності його представників на прикладі уявлень про гетьмана Івана Мазепу.

Наприкінці роботи конференції було підбито підсумки і визнана потреба у збільшенні досліджень з історії повсякдення й мікроісторії. Однією з нагальних проблем учасники заходу відзначили вироблення єдиного погляду на концепцію та зміст цих галузей історичного знання, їх теоретичної та методологічної бази. Матеріали конференції було вирішено опублікувати у спецвипуску одного з фахових видань Інституту історії України НАНУ за 2010 р.

**А.В.Блануца (Київ),
О.О.Дячок (Дніпропетровськ)**

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ШКОЛА-СЕМІНАР «ІСТОРІЯ ТОРГІВЛІ, ПОДАТКІВ ТА МИТА»

Економічна історія в Україні у силу різниці об'єктивних та суб'єктивних причин не набула стійкого інтересу у середовищі сучасних дослідників. На тлі стабільного розвитку економічного напрямку історичних студій у світових наукових осередках українська складова перебуває на фазі становлення та пошуку власної ніші в європейській історіографії. Якщо у світі усталилася практика організації та проведення різноманітних міжнародних форумів, конгресів, конференцій та симпозіумів з економічної історії, то в Україні такі заходи проводяться спорадично.

Певні надії щодо інтенсифікації розвитку економічної історії та привернення інтересу до неї в Україні вселяють зусилля групи дніпропетровських істориків, які вкотре організують міжнародну конференцію з економічної історії. Так, у листопаді 2007 р., з нагоди свого 10-річчя, кафедра теорії та історії держави і права Академії митної служби України (далі – АМСУ) провела науково-методичну школу-семинар «Історія торгівлі, податків та мита» й видала одноіменний збірник статей учасників цього заходу¹. Спроба виявилася вдалою й було вирішено проводити подібні зустрічі дослідників і надалі. Уже наступного року до роботи школи-семинару приєдналися вчені з Польщі та Росії. Міжнародний характер мали також наступні зібрання.

За цей час у Міністерстві юстиції України було зареєстроване як постійне друковане видання збірник наукових праць із назвою, що вже стала своєрідною візитівкою не лише кафедри теорії та історії держави і права АМСУ, а й поважного наукового центру історико-економічних досліджень: «Історія торгівлі, податків та мита». Вийшли друком перший і другий номери², кожен з яких містить по двадцять три статті, в яких висвітлюються різноманітні аспекти вказаних видів діяльності від античності до наших днів, а також питання історіографії та джерелознавства.

4–5 листопада 2010 р. у стінах Академії митної служби України відбулася IV Міжнародна науково-методична школа-семинар «Історія торгівлі, податків та мита», учасники якої представляли навчальні та академічні заклади України, Польщі й Росії.

У ході роботи було виголошено сімнадцять доповідей, кожна з яких викликала жваві дискусії. *Костянтин Колесников* (Академія митної служби України) проаналізував регулювання афіно-боспорських торговельних відносин у IV–III ст. до н.е. «Забороненим товарам» у контексті державного регулювання торгівлі у ранньосередньовічній Візантії присвятив свою спільну з *Катериною Сорочан* доповідь *Андрій Домановський* (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна). *Геннадій Виноградов*, (Дніпропетровський національний університет імені О.Гончара (далі – ДНУ)) запропонував гіпотетичну модель митного балансу між Руссю та Західною Європою IX–XI ст. *Олександр Слісаренко* (ДНУ) закликав поміркувати, чим були давньоруські монети: платіжним засобом чи державною символікою? *Лариса Жеребцова* (ДНУ) розглянула митні пільги як засіб обмеження митної системи держави на теренах Великого князівства Литовського. *Олег Дячок* (АМСУ) проаналізував книги судних справ Литовської метрики як джерело з історії митних відносин у Великому князівстві Литовському. Оподаткуванням підданих польських маєтків князів Острозьких присвятив свою доповідь *Віктор Атаманенко* (Національний університет «Острозька академія» (далі – НУОА)). *Андрій Блануца* (Інститут історії України НАН України) за матеріалами 32-ої книги записів Литовської метрики проаналізував документи приватно-правового характеру й аргументовано довів тезу про те, що земля у Великому князівстві Литовському XVI ст. була товаром. *Шимон Казусек* (Келецький гуманітарно-природничий університет імені Яна Кохановського, Польща) звернув увагу на такі ризики, що супроводжували купецьку діяльність у Короні XVII ст., як розбій, злодійство і шахрайство.

Цехова організація міщан Мізоча другої половини XVIII – початку XIX ст. привернула увагу *Миколи Близняка* (НУОА). Митна політика уряду Миколи I на азійських околицях

Російської імперії стала предметом доповіді Катерини Солонченко (Оренбурзький державний педагогічний університет, Російська Федерація). Сергій Дейнеко (Харківський історичний музей) здійснив аналіз контрабанди, яку прагнули перемістити через складські митниці Півдня Російської імперії. Значення матеріалів археографічного видання «Внешняя политика России XIX и начала XX века» для дослідження історії зовнішньої торгівлі Південної України початку XIX ст. розкрила Юлія Головка (Запорізький національний університет). Олег Морозов (АМСУ) звернув увагу на реалії та міфи, пов'язані з прийняттям та застосуванням митного тарифу 1819 р. Роль попечительної ради та її голів у справі розвитку Петровського комерційного училища показав Олександр Журавльов (Санкт-Петербурзький державний медичний університет імені академіка І.П.Павлова, Російська Федерація). На прикладі Далекого Сходу початку XX ст. Віталій Литвінов (АМСУ) продемонстрував, як чинник державного кордону впливав на загострення громадянського протистояння. Дмитро Архірейський (АМСУ) здійснив аналіз кадрової роботи митних структур України при переході до нової економічної політики.

Також на школу-семинар були подані матеріали з таких тем: «Гроші та ціни в українських землях останньої чверті XVI ст.» (Ю.Святець, Дніпропетровськ), «Торгівля у волинських містах другої половини XVI – першої половини XVII ст.» (І.Рибачок, Острог) та подільських містах і містечках на зламі XVIII–XIX ст. (В.Дячок, Хмельницький). Кілька заявлених тем присвячувалося історії стягнення податків: «Оподаткування міського та сільського населення Острозької волості в кінці XVII – першій чверті XVIII ст.» (М.Бирук, Острог), «Особливості поземельного оподаткування у Російській імперії на зламі XIX–XX ст.» (О.Кравцова, Курськ, Російська Федерація), «Податкова політика більшовиків в УСРР за часів воєнного комунізму» (П.Гай-Нижник, Київ). Періоду непу присвячувалося дві доповіді: «Г.Я.Сокольников про роль торгівлі» (О.Соколов, Рязань, Російська Федерація) та «Контрабанда на Поділлі» (М.Олійник, Хмельницький). Серед інших тем: «Матеріальне забезпечення православного парафіяльного духовництва в період становлення Подільської губернії» (В.Чупира, Хмельницький), «Еволюція форм власності в Дагестані XIX ст.» (М.Ісмаїлов, Махачкала, Російська Федерація), «Селянська реформа 1861 р. як економічна складова активізації українського націєтворчого процесу» (Ю.Земський, Київ), «Товарність селянських господарств Наддніпрянської України на початку XX ст.» (О.Михайлик, Дніпропетровськ), «Ринкове та неринкове ціноутворення в сучасній Україні» (В.Дмитрієва, Дніпропетровськ).

Статті учасників школи-семинару, в основу яких покладено представлені доповіді, планують опублікувати в наступних номерах збірника наукових праць «Історія торгівлі, податків та мита». Цікаві й змістовні дослідження стануть у пригоді не лише фахівцям, але й усім, хто проявляє інтерес до економічної історії.

¹ Історія торгівлі, податків та мита: Зб. наук. праць / За ред. О.О.Дячка. – Дніпропетровськ, 2007. – 204 с.

² Історія торгівлі, податків та мита: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – №1. – 266 с.; №2. – 264 с.